

DOI: 10.33310/2518-7813-2019-67-4-88-92
УДК 378.046-021.68:80 (477.7)

Василь КУЗЬМЕНКО

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки й менеджменту освіти
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна
e-mail: kuzmenkovasiliy@gmail.com

Ганна ЧУХ

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»,
м. Херсон, Україна
e-mail: anna.chuh@i.ua

СУПЕРЕЧЛИВІСТЬ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ПІВДНЯ УКРАЇНИ В 1959–1984 рр.

У статті на основі архівних матеріалів та інших джерел розкрито особливості розвитку системи післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін, зокрема вчителів іноземних мов, Півдня України в 1959-1984 рр. Установлено, що в досліджуваній історичній період визначальним чинником діяльності означеної освітньої галузі була її заідеологізованість, стандартизація й жорстка регламентація змісту освіти. Аналіз нормативних документів і практичних результатів функціонування системи післядипломної освіти в означений період дав можливість визначити й позитивні тенденції, що є актуальним для екстраполяції досвіду післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін Півдня України в сучасний освітній простір.

Ключові слова: післядипломна освіта, філологічні дисципліни, система підвищення кваліфікації вчителів Півдня України.

Постановка проблеми. Професійне вдосконалення, розширення й оновлення фахових знань, умінь і навичок вчителів забезпечує система післядипломної педагогічної освіти. Різномісний ретроспективний аналіз тенденцій розвитку цієї галузі освіти дає можливість констатувати низку закономірностей розвитку, позитивні чинники й недоліки в організації процесу підвищення кваліфікації, у тому числі й учителів філологічних дисциплін, характерні особливості функціонування, можливості й перспективи модернізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти функціонування системи підвищення кваліфікації як однієї з підсистем післядипломної педагогічної освіти вивчали вітчизняні науковці. Нами здійснено аналіз історико-педагогічних пошуків Крисюка С. В. [2], Кузьмінського А. І. [5], Худомінського П. В. [14] та ін. У цих дослідженнях розкрито основні тенденції розвитку й функціонування означеної освітньої галузі в різні періоди, у тому числі й у 1959-1984 рр.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Здійснений аналіз наукових пошуків засвідчив ґрунтовність дослідження післядипломної педагогічної освіти. Водночас маємо констатувати відсутність праць з історії педагогіки, які б висвітлювали регіональні особливості розвитку післядипломної педагогічної освіти вчи-

телів філологічних дисциплін. Малодослідженими залишаються її сутнісні особливості, потенціал, результати і наявні суперечності.

Предметом наших наукових розвідок вже були особливості процесу росіянізації мовно-літературної освіти південних областей [4]. Однак недослідженими залишаються особливості післядипломної освіти вчителів іноземних мов.

Мета статті. Характеристика функціонування системи підвищення кваліфікації вчителів філологічних дисциплін, зокрема вчителів іноземних мов, на Півдні України 1959-1984 рр. є метою статті, а саме: визначення проблем розвитку післядипломної педагогічної освіти вчителів філологічних дисциплін, у тому числі вчителів іноземних мов, у 1959-1984 р, висвітлення її сутнісних особливостей, потенціалу, результатів і наявних суперечностей.

Виклад основного матеріалу. Період 1959-1984 рр. відзначається розвитком післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін на Півдні України як важливої ланки в структурі неперервної педагогічної освіти.

Під час характеристики визначеного періоду, як і всієї післядипломної педагогічної освіти, доцільно враховувати етапи історії розвитку школи, оскільки вони мають безпосередній вплив на зміст навчання [3]. Важливим є акцент і на змінах

у різні роки в підходах до визначення мети й змісту освіти й у зв'язку з цим – місця філологічних дисциплін у шкільній освіті.

Після ухваленого Верховною Радою СРСР у грудні 1958 року закону, що проголошував зміни в освітній галузі Радянського Союзу, у квітні 1959 року було ухвалено аналогічний Закон «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток народної освіти в УРСР» [10]. Заклади післядипломної педагогічної освіти, що функціонували в цей період у південних областях, усіляко сприяли проведенню дискусії українських освітян щодо мети, напрямів й умов перебудови освіти. Такі ознаки цього періоду, як перехід на обов'язкову восьмирічну освіту, запровадження політехнічного навчання, потребували відповідної підготовки педагогічних кадрів, розширення їхнього політехнічного світогляду, озброєння необхідними практичними уміннями й навичками.

У системі підвищення кваліфікації вчителів філологічних дисциплін південних областей України, як і в усій освітній галузі підвищення кваліфікації педагогів, відбувалися зміни, що були відображенням освітніх змін від обговорення до впровадження в життя реформи освітньої галузі. Проаналізуємо детальніше сутнісні особливості змін в організації шкільного вивчення іноземних мов, як ці процеси вплинули на організацію підвищення кваліфікації вчителів цієї навчальної дисципліни.

27 травня 1961 року виходить постанова профільного міністерства СРСР № 468 «Про поліпшення вивчення іноземних мов» [7], згідно з якою знання іноземних мов набуває особливо важливого значення, і виникає потреба практичного володіння іноземною мовою. Особлива увага стала приділятися практичній меті навчання. Положення постанови забороняли викладання іноземних мов учителями інших предметів, які погано володіють іноземною мовою. Цей документ підвищив вимоги до підвищення кваліфікації викладачів іноземних мов. Новації у визначенні завдань вивчення іноземних мов у школі – розмовне володіння мовою і безперекладне читання – спричинили зміни змісту курсової перепідготовки вчителів іноземних мов. До тематики таких курсів увели обговорення нових тем для спілкування іноземною мовою, тексти про країну, мова якої вивчалася, доповнювалися в порівнянні з реаліями СРСР. На практиці тиск ідеологічної догми про перевагу соціалістичного ладу над капіталістичним призводив до того, що уявлення про країни капіталістичного світу формувалися викривлено.

Таким чином, зміни змісту курсової перепідготовки вчителів іноземних мов зумовлені вказаною в постанові необхідністю практичного володіння іноземною мовою. Однак вплив радянської

ідеології на освітню галузь загалом і підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов зокрема значно нівелював ідею зацікавлення вивченням іноземної мови.

Окрім того, виникають суперечності, викликані задекларованими в постанові профільного міністерства позиціями й реаліями функціонування закладів освіти в південних областях України. Архівні документи, що відображають роботу Херсонського інституту удосконалення кваліфікації вчителів у цей період, фіксують ці суперечливі тенденції. Зокрема, у цих документах указано на конкретні як набутки, так і недопрацювання обласного закладу, що здійснював підвищення кваліфікації вчителів філологічних дисциплін. Це брак кадрів у інституті – «кабінет іноземної мови зовсім не укомплектований: вакансія методиста й завідувача» [8, 3]; зниження рівня професійності вчителів філологічних дисциплін через формалізм у визначенні педагогів, які потребують курсової перепідготовки: «у 1962-63 н. р. курсовою перепідготовкою охоплено 89 вчителів української і російської мови та літератури, 42 вчителі іноземних мов» [там само, 6], «за час перебудови школи при ІУКВ перепідготовлено на курсах близько 4 тисяч учителів. Це майже половина всіх працівників шкіл області. На курси надсилають часто одних і тих працівників лише для того, щоб виконати план курсових заходів. Відрив значної кількості вчителів від роботи на місячні курси дещо негативно відбився на нормальній роботі школи» [там само, 8].

На нашу думку, позитивними тенденціями функціонування закладів підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов цього періоду є залучення фахівців місцевих вишів: «щороку на курсах працює група викладачів педагогічного інституту» [8, 8]; пошук оптимальних форм організації освітнього процесу: «основною формою підвищення кваліфікації зробити тижневі і двотижневі обласні і кущові семінари й одночасне проведення семінарських занять в опорних школах та школах передового досвіду» [там само, 9].

Дослідниця Мисечко О. Є. зазначає, що у 1956-57 роках відбулася перша спроба запровадження в декількох педагогічних інститутах вчителів широкого профілю за спеціальностями «українська/російська мова й література, іноземна мова». У педагогічних інститутах іноземних мов уводилася спеціалізація з двох іноземних мов («німецька мова, англійська мова», «французька мова, німецька мова»), а також з іноземної й української мов; протягом якогось часу актуальною була підготовка педагогічних кадрів за спеціальністю «іноземна мова, вихователь школи-інтернату» [6]. Це означає, що вже з на початку 60-х років до

навчальних закладів прийшли фахівці-філологи, що могли викладати декілька навчальних дисциплін. Однак архівні документи, які відображають діяльність інститутів удосконалення кваліфікації вчителів у цей період, не підтверджують комплексного підвищення кваліфікації таких фахівців. З 1963/64 н.р. педагогічні виші відмовилися від підготовки фахівців широкого профілю й знову повернулися до однопрофільної освіти

Тенденції розвитку методики викладання іноземних мов викладені в нормативних документах профільного міністерства 70-х років ХХ століття [12; 13]. Можна стверджувати, що рішення колегії Міністерства СРСР визначило зміни в підходах до організації не тільки шкільної іноземномовної освіти, а й зміст удосконалення кваліфікації вчителів цих навчальних дисциплін у цей період. Серед недоліків методики викладання іноземних мов названо підміну діалогу «механічним відтворенням завченого мовного матеріалу, ... «реконструкції» визначених питань, ... в усному мовленні ... – заучування готових текстів на визначені екзаменаційні теми» [12, 14-15]. Починаючи з 1967 року, у 7-10 (11) класах загальноосвітніх шкіл уведені факультативні заняття з іноземної мови. Розроблені різні варіанти програми факультативних курсів [там само, 14]. Анонсовано поширення мережі шкіл з викладанням ряду предметів іноземною мовою на ближчі 5 років. Указано на необхідність вивчити питання можливості організації таких шкіл з іспанською, китайською, арабською та іншими мовами навчання [там само, 16].

Аналогічне рішення колегії Міністерства освіти Української РСР констатувало факт як позитивних, так і негативних тенденцій в реалізації поліпшення викладання іноземних мов у загальноосвітніх школах. Визначено співвідношення учнів у вивченні іноземних мов загальноосвітніх шкіл: англійська мова – 50%, німецька – 20%, французька – 20%, іспанська й інші мови – 10% [13, 12]. Констатовано факт, що в УРСР досягнуто більш раціонального співвідношення учнів у вивченні англійської, німецької, французької мов [там само, 10]. Однак вказано ряду завідуючих обласними відділами освіти (серед них – Миколаївської, Херсонської областей) на необхідність

відкриття шкіл з викладанням ряду предметів французькою, німецькою та іспанськими мовами [там само, 12].

Архівні документи підтверджують зміни в змісті роботи закладів, що проводили заходи з удосконалення кваліфікації вчителів цих навчальних дисциплін у цей період. Зокрема, тематика університету наукових знань, що функціонував для вчителів-предметників в означений період при Херсонському педагогічному інституті ім. Н. К. Крупської, передбачала 36 годин на рік для вивчення «Особливостей методики англійської, німецької мови», «Психологічних основ засвоєння лексики іноземної мови, методики позакласного читання й використання цього виду діяльності для розвитку навичок усного мовлення», тем граматики, лексикології [9,17].

Необхідно зазначити, що особливістю досліджуваного періоду є й інші форми залучення вишів до перепідготовки вчителів. Цьому сприяло об'єднання зусиль двох міністерств – Міністерства освіти й Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти (МВССО) УРСР. Зокрема, в архівних документах про поглиблення перепідготовки вчителів в 1971 р. плани, плани-графіки, звіти, інформації мають покликання на такі спільні накази, у тому числі й на наказ Міністерства освіти УРСР і МВССО УРСР №362/838 від 10.12.1971 р. «Про поглиблену перепідготовку вчителів 5-10 класів шкіл Української РСР при ВНЗ», у якому анонсовано необхідність залучення до читання лекцій і проведення практичної роботи провідних учених, висококваліфікованих викладачів вишів для забезпечення ідейного і науково-теоретичного рівня роботи курсів [1, 31].

У архівних матеріалах діяльності Херсонського ОІУКВ є витяг з плану-графіку поглибленої перепідготовки вчителів 5-10 класів, складеного на підставі наказу Міністерства освіти УРСР і МВССО УРСР №242/814 від 20.11.1970 р. У цьому документі визначений план удосконалення кваліфікації вчителів, які мають стаж роботи до 5 років. (табл.1).

У інформації про виконання означеного плану, наприклад, у Херсонській області зафіксовано показники, узагальнені в табл.2.

Таблиця 1 – Зведений план (витяг) поглибленої перепідготовки вчителів 5-10 класів на 1971 р. при педінститутах, університетах та інших ВНЗ

№ з/п	Область	Усього пройдуть перепідготовку вчителів	У тому числі вчителів				
			укр. мови	рос. мови	англ. мови	нім. мови	франц. мови
1	Миколаївська	560	120	90	30	15	5
2	Одеська	1185	180	240	60	30	15
3	Херсонська	505	90	60	30	15	10

Джерело: [1, 1].

Таблиця 2 – Інформація про виконання плану (витяг) поглибленої перепідготовки вчителів 5-10 класів на 1971 р. при педінститутах, університетах та інших ВНЗ

Заклад, де проходили перепідготовку вчителі	Усього пройдуть/ пройшли перепідгото- вку вчителів		У тому числі вчителів									
	за планом	виконання плану	укр. мови		рос. мови		англ. мови		нім. мови		франц. мови	
			план	вик.	план	вик.	план	вик.	план	вик.	план	вик.
Херсонський педагогічний інститут	150	130	90	68	60	62	30	-	-	-	-	-
Запорізький педагогічний інститут	55	45	-	-	-	-	-	23	15	19	10	3
Інші ВНЗ	180	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього	505	432	90	68	60	62	30	23	15	19	10	3

Джерело: [1, 33].

Невиконання плану поглибленої перепідготовки вчителів (української мов і літератури – 22 особи, іноземних мов – 10 осіб) пояснюється тим, що вчителі зазначених категорій проходять курси за новими програмами і підручниками на базі ОІУВ та відсутністю асигнувань в низці районів на заміну вчителів, яких відряджають на курси [1, 34].

Інша інструкція профільного міністерства визначала шляхи подальшого вдосконалення шкільної іноземномовної освіти, а саме: організацію факультативного вивчення іноземних мов у вечірніх і заочних середніх школах. Порушені питання стали предметом обговорення й під час різних форм удосконалення кваліфікації вчителів цих навчальних дисциплін у цей період. «До груп по факультативного вивченню іноземної мови

зараховуються учні IX-X класів за їхнім бажанням. З метою кращої організації занять на початку навчального року вчителі мають провести серед учнів відповідну роз'яснювальну роботу, особливо серед тих, які вступили до IX класів [11, 28].

Висновки і перспективи досліджень. Як бачимо, система підвищення кваліфікації як одна з підсистем післядипломної педагогічної освіти досліджуваного періоду характеризується частими спробами реформування всієї освітньої галузі й мовно-літературної освіти зокрема та відповідною переорієнтацією й перепідготовкою вчителів відповідно до вимог часу. Напрямами подальшого дослідження цієї проблеми вважаємо методичні аспекти екстраполяції конструктивного досвіду в сучасну освітню галузь. Це і є перспективою подальшого наукового пошуку.

Список використаних джерел

1. Документи о проведении углубленной переподготовки учителей области при ВУЗах в 1971 г. *Державний архів Херсонської області (ДАХО)*. Ф. 2419. Оп. 2 Спр. 528. 35 арк.
2. Крисок С. В. Развитие послѣдипломной освіти педагогических кадров в Украине (1944-1995рр.): монографія. Львів: ЛОН-МІО, 1997. 206 с.
3. Кузьменко В. В. Формування наукової картини світу учнів: від витоків до сьогодення: монографія. Херсон. 2014. 720 с.
4. Кузьменко В. В., Чух А. П. Влияние преобразований в обществе на содержание переподготовки учителей филологических дисциплин южных областей Украины в 50-70-е гг. XX века. *Доклады Казахской академии образования*. 2018. №4. С. 31-38.
5. Кузьмінський А. І. Теоретико-методологічні засади післядипломної педагогічної освіти в Україні (1944-1995рр.): дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2003. 481 с.
6. Мисечко О. Е. Становлення професійної підготовки вчителя іноземної мови в Україні як системи. *Історико-педагогічний альманах*. 2008. Вип. 1. С. 28-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ipa_2008_1_7.
7. Об улучшении изучения иностранных языков: Постановление Совета министров СССР от 27 мая 1961 г № 46-8. *Бюллетень министерства высшего и среднего специального образования СССР*. 1961. №8. С. 22-24.
8. Обзор основных задач, над которыми работал Херсонский институт усовершенствования учителей в 1962-1963 гг. *ДАХО*. Ф. 2419. Оп. 2 Спр. 138. 20 арк.
9. План работы университета научных знаний учителей-предметников на 1967- 1968 уч. год. *ДАХО*. Ф. 2419. Оп. 2. Спр. 339. 20 арк.
10. Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток народної освіти в УРСР: Закон від 17.04.1959 року. *Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР*. 1959. № 8. С. 2-14.
11. Про організацію факультативного вивчення іноземних мов у вечірніх і заочних середніх школах Української РСР: інструкція №7/1-240 від 27 червня 1975 року. *Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР*. 1975. № 15. С. 28-29.
12. Про поліпшення викладання іноземних мов у загальноосвітніх школах: наказ №127 від 05.05 1974 р.; рішення колегії Міністерства СРСР № 9-2 від 07 березня 1974 року. *Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР*. 1974. №11. С. 14-17.

13. Про стан викладання та якість знань, умінь і навичок учнів з іноземних мов у школах республіки рішення колегії від 21 вересня 1977 року. *Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР*. 1977. №21. С. 10-12.
14. Худоминский П. В. Развитие системы повышения квалификации педагогических кадров советской общеобразовательной школы (1917-1981 гг). Москва: Педагогика, 1986. 184 с.

References

1. Dokumenty o provedenii uglublennoi perepodgotovki uchitelei oblasti pri VUZakh v 1971 g. *Derzhavnyi arkhiv Khersons'koi oblasti (DAKhO)*. F. 2419. Op. 2 Spr. 528. 35 ark. Krysyuk S. V. Rozvitok pislyadiplomnoi osviti pedagogichnikh kadriv v Ukraini (1944-1995rr.): monografiya. L'viv: LONMIO, 1997. 206 s.
2. Kuz'menko V. V. Formuvannya naukovoi kartini svitu uchniv: vid vitokiv do s'ogodennya: monografiya. Kherson. 2014. 720 s.
3. Kuz'menko V. V., Chukh A. P. Vliyanie preobrazovaniya v obshchestve na sodержanie perepodgotovki uchitelei filologicheskikh distsiplin yuzhnykh oblastei Ukrainy v 50-70-e gg. XX veka. *Doklady Kazakhskoi akademii obrazovaniya*. 2018. №4. S. 31-38.
4. Kuz'mins'kii A. I. Teoretiko-metodologichni zasady pislyadiplomnoi pedagogichnoi osviti v Ukraini (1944-1995rr.): dis. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04. Kiiv, 2003. 481 s. Mischechko O. E. Stanovlennya profesiinoi pidgotovki vchitelya inozemnoi movi v Ukraini yak sistemi. *Istoriko-pedagogichni al'manakh*. 2008. Vip. 1. S. 28-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lpa_2008_1_7. Ob uluchshenii izucheniya inostrannykh yazykov: Postanovlenie Soveta ministrov SSSR ot 27 maya 1961 g № 468. *Byulleten' ministerstva vysshego i srednego spetsial'nogo obrazovaniya SSSR*. 1961. №8. S. 22-24.
4. Obzor osnovnykh zadach, nad kotorymi rabotal Khersonskii institut usovershenstvovaniya uchitelei v 1962-1963 gg. *DAKhO*. F. 2419. Op. 2 Spr. 138. 20 ark. Plan raboty universiteta nauchnykh znaniy uchitelei-predmetnikov na 1967- 1968 uch. god. *DAKhO*. F. 2419. Op. 2. Spr. 339. 20 ark.
5. Pro zmitsnennya zv'yazku shkoly z zhittiam i pro dal'shii rozvitok narodnoi osviti v URSR: Zakon vid 17.04.1959 roku. *Zbirnik nakaziv ta rozporядzhen' Ministerstva osviti Ukrain's'koi RSR*. 1959. № 8. S. 2-14.
6. Pro organizatsiyu fakul'tativnogo vivchennya inozemnykh mov u vechirnykh i zaochnykh serednykh shkolakh Ukrain's'koi RSR: instruktziya №7/1-240 vid 27 chervnya 1975 roku. *Zbirnik nakaziv ta instruktzii Ministerstva osviti Ukrain's'koi RSR*. 1975. № 15. S. 28-29.
7. Pro polipshennya vikladannya inozemnykh mov u zagal'noosvitnykh shkolakh: nakaz №127 vid 05.05 1974 r.; rishennya kolegii Ministerstva SRSR № 9-2 vid 07 bereznya 1974 roku. *Zbirnik nakaziv ta instruktzii Ministerstva osviti Ukrain's'koi RSR*. 1974. №11. S. 14-17.
8. Pro stan vikladannya ta yakist' znan' , umin' i navichok uchniv z inozemnykh mov u shkolakh respubliki rishennya kolegii vid 21 veresnya 1977 roku. *Zbirnik nakaziv ta instruktzii Ministerstva osviti Ukrain's'koi RSR*. 1977. №21. S. 10-12.
9. Khudominskii P. V. Razvitie sistemy povysheniya kvalifikatsii pedagogicheskikh kadrov sovetskoï obshcheobrazovatel'noi shkoly (1917-1981 gg). Moskva: Pedagogika, 1986. 184 s.

Василий Кузьменко, Анна Чух. Противоречивость тенденций развития последипломного образования учителей филологических дисциплин Юга Украины в 1959-1984 гг.

В статье на основе архивных материалов и других источников раскрыты особенности развития системы последипломного образования учителей филологических дисциплин, в частности учителей иностранных языков, Юга Украины в 1959-1984 гг. Установлено, что в исследуемый исторический период определяющим фактором деятельности указанной образования была ее заидеологизированность, стандартизация и жесткая регламентация содержания образования. Анализ нормативных документов и практических результатов функционирования системы последипломного образования в указанный период дал возможность определить и положительные тенденции, является актуальным для экстраполяции опыта последипломного образования учителей филологических дисциплин Юга Украины в современное образовательное пространство.

Ключевые слова: последипломное образование, филологические дисциплины, система повышения квалификации учителей Юга Украины.

Vasily Kyzmenko, Ganna Chuk. Contradiction of trends of development of postgraduate education of teachers of philological disciplines of the South of Ukraine in 1959-1984

The article on the basis of archival materials and other sources reveals the peculiarities of the development of the system of postgraduate education of teachers of philological disciplines, including teachers of foreign languages, Southern Ukraine in 1959-1984. It is established that in the studied historical period the determining factor of activity of the specified educational branch was its ideologization, standardization and strict regulation of the content of education. The analysis of normative documents and practical results of functioning of the system of postgraduate education in the specified period gave an opportunity to determine the positive tendencies, which is relevant for extrapolation of the experience postgraduate education of teachers of philological disciplines of the South of Ukraine into the modern educational space. It is argued that the postgraduate education of teachers of philological disciplines in 1959-1984 was determined by the ambiguity and contradictions caused by the influence of Soviet ideology on the educational sector.

The analysis of archival documents, orders and instructions of the Ministry of National Education of the Ukrainian SSR, reports of regional institutions of education gives grounds to claim that during the specified period there are contradictions caused by the positions and realities of functioning of educational institutions declared in the resolution of the relevant ministry. It is concluded that the system of professional development as one of the subsystems of postgraduate pedagogical education of the studied period is characterized by frequent attempts to reform the entire educational field and language and literary education in particular, and appropriate reorientation and retraining of teachers according to the requirements of the time.

Keywords: postgraduate education, philological disciplines, system of teachers' advanced training of the South of Ukraine.